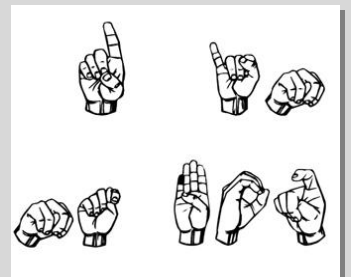
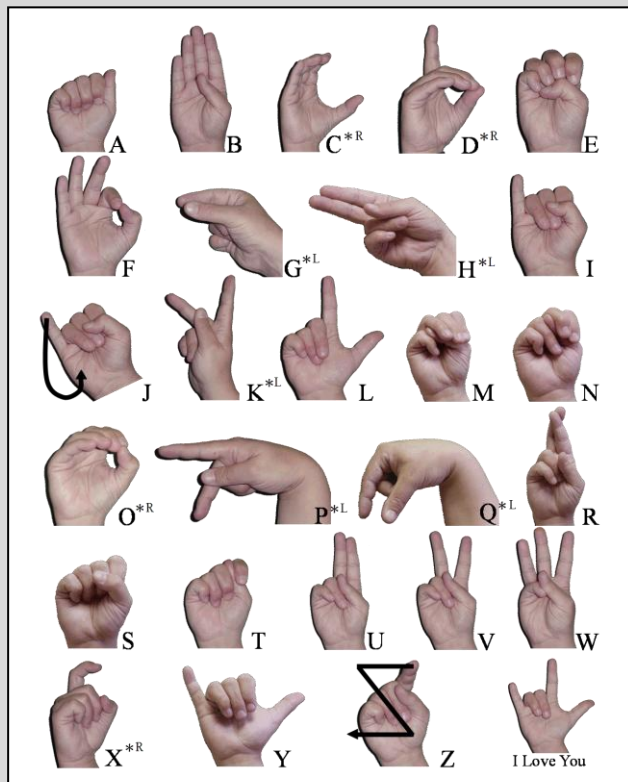
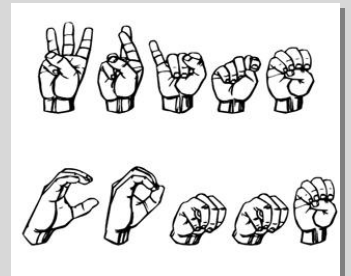
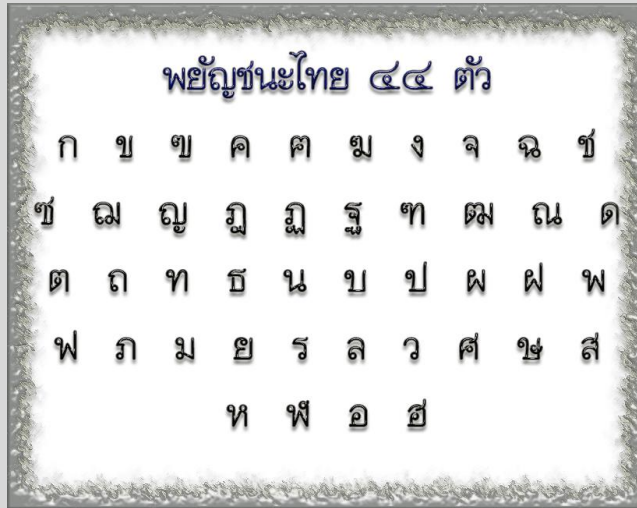

ภาษาเพื่อสื่อสารทางโทรทัศน์

โมดูลที่ 3 ภาษาเพื่อสื่อสารทางโทรทัศน์

ภาษาถือเป็นเรื่องมือในการสื่อสารที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งก่อนและระหว่างที่มีการสื่อสาร เนื่องจากภาษาไม่ใช่เพียงสื่อกลางที่นำข้อมูลส่งผ่านไปยังผู้รับสารเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องสะท้อนวัฒนธรรมของผู้ส่งสารไปพร้อมๆ กันด้วย ทั้งนี้แม้ว่าสารที่ส่งจะถูกต้องชัดเจนแต่หากขาดความเหมาะสมต่อสถานการณ์ บุคคลหรือเวลาแล้ว การสื่อสารย่อมจะบรรลุผลสำเร็จได้ยาก ยิ่งกว่านั้นยังอาจสร้างปมความขัดแย้งที่สามารถลุกลามไปสู่ปัญหาอื่นๆ ได้อีกมากมาย ดังนั้นทุกครั้งที่มีการปรากฏตัวทางโทรทัศน์จึงถือเป็นการสื่อสารที่ต้องระมัดระวังภาษาที่ใช้ไม่ว่าภาษาพูดหรือวัจนภาษา(verbal language) และภาษาท่าทางหรืออวัจนภาษา(nonverbal language)

1. ภาษาพูดหรือวัจนภาษาเพื่อสื่อสารผ่านสื่อโทรทัศน์

ภาษาพูดหรือวัจนภาษาคือ ภาษาที่ใช้เสียงและถ้อยคำในการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจ ข้อมูลความรู้และข่าวสารที่ต้องการนำเสนอ รวมถึงการพูดเพื่อสร้างความสนใจ ประทับใจและชักจูงใจให้ผู้ที่ได้รับฟังคล้อยตามจนถึงขั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการพูด อย่างไรก็ตามภาษาพูดเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน การพูดทุกครั้งผู้พูดจะต้องเตรียมตัวให้พร้อม เริ่มตั้งแต่นำเข้าสู่เรื่อง เนื้อเรื่อง และสรุปจบให้สอดคล้องกัน โดยเฉพาะการพูดผ่านสื่อโทรทัศน์จะมีเงื่อนไขที่เป็นกรอบจำกัดการพูดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบรายการได้แก่ เวลา ประเด็นเนื้อหา ลีลาและวิธีการสื่อสาร รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายในการพูด

1.1 ระดับของภาษา ภาษาพูดที่ใช้สื่อสารทางโทรทัศน์นั้นมีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยแวดล้อมหลายประการ ซึ่งสามารถพิจารณาเลือกกระดับของภาษาที่นำมาใช้ได้ 5 ระดับ ดังนี้

1.1.1 ระดับพิธีการใช้ในงานระดับสูงที่มีขั้นตอนลำดับชัดเจนเป็นพิธีการเช่น การกล่าวสดุดี กล่าวรายงาน กล่าวปราศรัย กล่าวเปิดพิธี การใช้ภาษาระดับนี้เป็นภาษาพูดที่ต้องอ่านให้ถูกต้องทั้งเนื้อหาและจังหวะซึ่งจำเป็นต้องเตรียมการซักซ้อมล่วงหน้าอย่างจริงจัง

1.1.2 ระดับทางการเป็นงานวิชาการที่เป็นการเป็นงาน ซึ่งยังต้องรักษา กิริยามารยาทในการพูดที่อาจเป็นการรายงาน อภิปรายในที่ประชุม การปาฐกถา บางครั้งภาษาที่พูดอาจมีศัพท์เฉพาะเรื่องหรือศัพท์ทางวิชาการบ้างตามลักษณะของเนื้อหา โดยเป็นการพูดที่มุ่ง

ความเข้าใจในสาระมากกว่าระดับพิธีการ ผู้พูดจะต้องมีทักษะการฟัง จับประเด็นและสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้อย่างเหมาะสม

1.1.3 ระดับกึ่งทางการ ใช้ในระดับเดียวกับภาษาทางการแต่สามารถลดความเป็นงานเป็นการลงบ้างเพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้รับและผู้ส่งสารมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เช่นการอ่านข่าวในปัจจุบันที่ลดความเป็นทางการลงแต่ยังคงรักษาความน่าเชื่อถือ และขณะเดียวกันก็เพิ่มการพูดที่สร้างสีสันบรรยากาศความคุ้นเคยกับผู้ชมเพื่อให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของรายการมากขึ้น

1.1.4 ระดับสนทนาทั่วไป เป็นภาษาระดับที่ใช้ในการพูดคุยกันโดยต้องคำนึงถึงคุณภาพและการให้เกียรติคู่สนทนา จึงเป็นการพูดที่ไม่เป็นส่วนตัวเต็มที่ดังต้องระมัดระวังภาษาที่ใช้ซึ่งอาจมีบุคคลอื่นที่ต่างกลุ่ม ต่างวัย หรือต่างระดับร่วมสนทนาด้วย การพูดที่มุ่งความสนุกสนานเฮฮาเพื่อสร้างความเป็นกันเองจนเกินไปอาจทำให้ดูเป็นการพูดล่วงเกินคู่สนทนาที่เป็นได้

1.1.5 ระดับกันเองเป็นภาษาที่แสดงความคุ้นเคยสนิทสนมเป็นกันเอง มักใช้ในการปรากฏตัวที่เน้นการแสดงหรือการละเล่นบางอย่างที่มุ่งให้ความบันเทิง ตลกขบขัน โดยเป็นการพูดจากกันในวงจำกัด เช่น กลุ่มเพื่อนฝูง ครอบครัว ที่ไม่จำเป็นต้องระวังระเบียบแบบแผนหรือคำที่สุภาพมากนักได้แก่ ภาษาถิ่น ภาษาสแลง ภาษาที่ใช้พูดประจำวัน เป็นต้น

ภาษาพูดที่ดีคือภาษาที่สื่อสารแสดงความคิดได้ชัดเจนทุกขั้นตอนของการพูด แม้ว่าการพูดจะไม่เคร่งครัดระเบียบและกฎเกณฑ์ของภาษามากนัก แต่ในฐานะผู้ปรากฏตัวทางโทรทัศน์ควรระมัดระวังการใช้ภาษาพูดใหญ่ถูกต้องโดยคำนึงถึงความรู้ ดังต่อไปนี้

1.2 **ความรู้เรื่องหลักภาษา** ผู้ปรากฏตัวทางโทรทัศน์จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในการใช้ถ้อยคำให้ถูกต้อง รู้หลักการออกเสียงและการใช้สำนวนภาษาตามความหมายได้เหมาะสม ดังนี้

1.2.1 การออกเสียงพยัญชนะ เสียงพยัญชนะในภาษาไทยกลางแบ่งได้ 7 ประเภท คือ เสียงกักหรือเสียงระเบิด เสียงเสียดแทรก เสียงกักเสียดแทรก เสียงนาสิก เสียงข้างลิ้น เสียงกระทบ และเสียงกึ่งสระ การออกเสียงเสียงพยัญชนะบางกลุ่มมักก่อให้เกิดปัญหาต่อการรับฟัง เช่น พยัญชนะ พ ผ ภ ซึ่งเป็นเสียงกักระเบิด หากออกเสียงระเบิดอย่างแรงโดยไม่ระวังจะ

ทำให้เกิดเป็นเสียงกระแทกไม่น่าฟัง หรือพยัญชนะ ซ ส ศ ษ เป็นเสียงเสียดแทรกซึ่งหลายคนมีปัญหาในการออกเสียงที่มักแลบลิ้นออกมาด้วย รวมทั้งพยัญชนะ ร และ ล ที่มักออกเสียงสลับกัน กลายเป็นคำที่มีความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม

1.2.2 การออกเสียงสระและวรรณยุกต์ ในภาษาไทยยังมีเสียงสระและวรรณยุกต์ที่มักพบปัญหาในการออกเสียงผิดเพี้ยนไม่ตรงตามที่ควรจะเป็น เช่น ไม่ ออกเสียงเป็น ไม่ หรือสระเสียงยาวออกเสียงเป็นเสียงสั้นก็มี เช่น ข้าว กับเช่า ก็เป็นคนละความหมายกันเลย

1.2.3 การสื่อความหมายของคำ เป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังเนื่องจากการนำคำที่มีความหมายอย่างหนึ่งมาใช้ผิดที่ก็ทำให้สื่อความหมายไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากความหมายที่ยอมรับกันอยู่เดิม ตัวอย่างเช่น ที่ดินตรงนี้ราคาแพงขึ้นเพราะถูก**ทับถม**ไปหมดแล้ว ทั้งที่ต้องการใช้คำว่า **ถม** ไม่ใช่**ทับถม** หรือ นายคนนั้นชอบเก็บตัวไม่**สุสี**กับใครทั้งที่ต้องการใช้คำว่า **สูงส่ง** ที่พบว่าใช้กันผิดบ่อยๆได้แก่คำว่า **หมายกำหนดการ** กับ **กำหนดการ** ซึ่งใช้ต่างกันคือ “**หมายกำหนดการ**” เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธีที่จะต้องอัญเชิญพระบรมราชโองการ ส่วน “**กำหนดการ**” เป็นระเบียบการที่บอกถึงขั้นตอนของงานที่จะต้องทำตามลำดับ

1.2.4 ศึกษาหลักการอ่าน ผู้ปรากฏตัวทางโทรทัศน์ต้องศึกษาหลักการอ่านคำอย่างถูกต้อง เนื่องจากคำบางคำไม่อ่านตามหลักที่ถูกต้องแต่อ่านตามความนิยม เช่น เอกราช ถ้าอ่านตามหลักต้องอ่านว่า เอก- กะ- หาราด แต่เราอ่านตามความนิยมว่า เอก- กะ- ราช เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคำย่อ คำที่เป็นชื่อเฉพาะซึ่งจำเป็นต้องศึกษาล่วงหน้า ไม่อ่านไปผิดๆเพราะทำให้คนส่วนใหญ่สับสนและพูดผิดตามกันไปอีกด้วย

1.2.5 การใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศ ควรหลีกเลี่ยงการพูดภาษาต่างประเทศปนภาษาไทย. ในลักษณะไทยคำฝรั่งคำ เมื่อจำเป็นต้องใช้ศัพท์ภาษาต่างประเทศควรพิจารณาใช้คำทับศัพท์เฉพาะคำที่นำมาใช้จนเป็นที่เข้าใจตรงกันแล้ว

1.3 การใช้ภาษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม การใช้ภาษาพูดทำให้มองเห็นความสอดคล้องของวัฒนธรรม เช่นการใช้สรรพนามแทนบุคคลที่มีอาวุโสนิยมในลักษณะยกย่องโดยเรียกว่าพี่ ป้า ลุง ยาย ถ้าอายุน้อยกว่าก็เรียกว่า น้อง ส่วนภาษาพูดที่ใช้กับบุคคลบางคน บางกลุ่มจะมีการกำหนดไว้เฉพาะเช่น ราชาศัพท์ คำที่ใช้กับพระภิกษุ เป็นต้น นอกจากเลือกใช้ภาษาให้

เหมาะกับบุคคลแล้วยังต้องพิจารณาโอกาส สถานที่ และใช้ภาษาที่สื่อความหมายได้ชัดเจนไม่กำกวม คลุมเคลือบ

ดร.นิพนธ์ ศศิธร กล่าวถึงการใช้ภาษาในการพูดให้ได้ผลดีว่ามีข้อควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ภาษาที่ใช้ต้องเหมาะที่จะใช้พูดโดยตรง เป็นภาษาที่มุ่งจะให้ได้ยินไม่ใช่ให้อ่าน
2. ภาษาที่ใช้ต้องเหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้พูด ผู้ฟังและโอกาส
3. ภาษาที่ใช้ต้องมีความชัดเจน
4. ภาษาที่ใช้ต้องสมเหตุสมผล
5. ภาษาที่ใช้ต้องมีชีวิตชีวาและกินใจ
6. ภาษาที่ใช้ต้องมีคำ ต่อ วลีเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับการพูด
7. ภาษาที่ใช้ต้องร้อยกรองเป็นประโยคที่ชัดเจนและหลากหลาย
8. ภาษาที่ใช้จะต้องเหมาะกับการพูด

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะผู้ที่ปรากฏตัวทางโทรทัศน์ถือเป็นผู้สื่อสารวัฒนธรรมทางภาษาจึงจำเป็นต้องมีความรู้และแม่นยำในการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง เครื่องมือช่วยที่จำเป็นต้องมีไว้ก็คือ พจนานุกรม รวมทั้งการติดตามจากสื่อสมัยใหม่ เช่น Facebook "ภาษาไทย"วันละคำ

2. ภาษาท่าทางหรืออวัจนภาษาในการปรากฏตัวทางโทรทัศน์

ภาษาท่าทางหรืออวัจนภาษาเป็นการสื่อสารโดยไม่ใช้ถ้อยคำทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน โดยจะใช้กิริยา สีหน้าท่าทาง สายตา น้ำเสียงที่ให้อารมณ์ความรู้สึก การเคลื่อนไหวร่างกาย การแต่งกาย การใช้สัญญาณและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพื่อสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจตรงกัน อวัจนภาษามีความแตกต่างกันในการสื่อความหมายของแต่ละวัฒนธรรม ดังนั้นผู้ปรากฏตัวทางโทรทัศน์ที่ต้องสื่อสารต่างวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคู่สนทนา ผู้ร่วมรายการหรือผู้ชมให้กระจ่าง เพื่อป้องกันปัญหาการสื่อสารอันอาจเกิดจากอวัจนภาษาแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่

1. **การใช้สายตา** (เนตรภาษา) เป็นการแสดงออกทางสายตา เช่น การสบตากันในการรับฟัง แสดงออกถึงความตั้งใจฟัง การหรีตาแสดงออกถึงความสงสัย ความไม่แน่ใจ ฯลฯ การแสดงออกทางสายตาจะต้องสอดคล้องกับสีหน้า ซึ่งจะช่วยเสริมวัจนภาษาให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น
2. **กิริยาท่าทาง** (อาการภาษา) กิริยาท่าทางของบุคคลสามารถสื่อความหมายได้โดยไม่ต้องใช้คำพูด หรืออาจใช้เสริมคำพูดให้มีน้ำหนักมากขึ้นได้ ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหวมือ โบกมือ ส่ายหน้า พยักหน้า ยกไหล่ การยิ้มประกอบการพูด การยกคิ้ว อาการนิ่ง ฯลฯ
3. **น้ำเสียง** (ปริภาษา) เป็นอวัจนภาษาที่แฝงอยู่ในภาษาพูด ได้แก่ สำเนียงของผู้พูด ระดับเสียงสูงต่ำ การเปล่งเสียง จังหวะการพูด ความดังความค่อยของเสียงพูด การตะโกน การกระซิบ น้ำเสียงช่วยบอกอารมณ์และความรู้สึก นอกจากนี้ยังช่วยแปลความหมายของคำพูด เช่น การใช้เสียงเน้นหนักเบา เว้นจังหวะ ทอดเสียง สิ่งเหล่านี้ทำให้คำพูดเด่นชัดขึ้น การพูดเร็ว ๆ หยุดเป็นช่วง ๆ แสดงให้เห็นถึงอารมณ์กลัว หรือตื่นเต้นของผู้พูด เป็นต้น
4. **สิ่งของหรือวัตถุ** (วัตถุภาษา) สิ่งของหรือวัตถุต่าง ๆ ที่บุคคลเลือกใช้ เช่น ของใช้ เครื่องประดับ เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า นาฬิกา ปากกา แว่นตา เป็นอวัจนภาษาที่สื่อความหมายได้ทั้งสิ้น
5. **เนื้อที่หรือสถานที่** (เทศภาษา) สถานที่หรือระยะใกล้ไกลที่บุคคลสื่อสารกัน เป็นอวัจนภาษาที่สื่อสารให้เข้าใจได้ เช่น ระยะห่างของหญิงชาย พระกับสตรี คนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คนสองคนนั่งชิดกันบนม้านั่งตัวเดียวกัน ย่อมเข้าใจได้ว่าทั้งสองคนมีความสนิทสนมเป็นพิเศษ เป็นต้น
6. **กาลเวลา** (กาลภาษา) หมายถึง การสื่อความหมายโดยให้เวลามีบทบาทสำคัญ เวลาแต่ละช่วงจะมีความหมายในตัวเอง โดยคนแต่ละคน และคนต่างวัฒนธรรมจะมีความคิดและความหมายเกี่ยวกับเวลาแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรมตะวันตกถือว่าการตรงต่อเวลามีความสำคัญมาก เป็นต้น
7. **การสัมผัส** (สัมผัสภาษา) หมายถึง ภาษาที่แสดงออกโดยการสัมผัสเพื่อสื่ออารมณ์และ ความรู้สึก เช่น การจับมือ การแลบลิ้น การลูบศีรษะ การโอบกอด การตบไหล่ ซึ่งสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เช่นคนไทยถือมิให้เด็กสัมผัสส่วนหัวของผู้ใหญ่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการใช้ภาษาพูดทุกระดับที่เผยแพร่ทางวิทยุโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อสาธารณะควรต้องผสมผสานกับอวัจนภาษาให้เหมาะสม รมณ์ตระวังและเคารพให้เกียรติผู้ชมซึ่งมีภูมิหลังที่หลากหลายแตกต่างกัน การรักษากิริยามารยาทให้เหมาะสมตามกาลเทศะย่อมแสดงถึงวัฒนธรรมการสื่อสารที่สวยงามแบบไทย ซึ่งถือเป็นการสร้างแบบอย่างที่ดีให้ปรากฏในวงกว้างอีกด้วย การใช้ภาษาเป็นศิลปะของแต่ละคนที่มีแบบฉบับเฉพาะตัวแตกต่างกันที่เรียกว่า “ลีลา” ซึ่งเป็นทั้งพรสวรรค์ที่ติดตัวมาและเป็นความสามารถที่เกิดขึ้นได้โดยอาศัยการเรียนรู้ ฝึกฝนและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะการพูดทางโทรทัศน์จะมีความแตกต่างไปจากการพูดต่อหน้าผู้คนที่รับชมรับฟังกันแบบเผชิญหน้า ซึ่งปฏิริยาการสื่อสารที่ตอบสนองกลับมาจากผู้ฟังมีส่วนช่วยรื้ออารมณ์และความรู้สึกให้ผู้พูด ขณะที่ผู้การพูดทางโทรทัศน์ที่ไม่มีคู่สนทนาส่วนสำคัญที่สามารถโน้มน้าวดึงดูดผู้ชมรายการให้ติดตาม

อ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.

ตำราอบรมหลักสูตรผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

กรุงเทพมหานคร 2556

ปรีชา ช่างขวัญยืน วิพากษ์การใช้ภาษาไทย กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2540

สมพร จารุณี ภาษาไทยวันนี้ เล่ม 2 กรุงเทพมหานคร สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ, 2541

อนุমানราชชน, พระยา. งานนิพนธ์ชุดสมบูรณ์ของศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชชน หมวด

วัฒนธรรมเรื่อง รวมเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร กรมศิลปากร 2532.